

En litt forkortet versjon av denne kronikken ble trykt i Klassekampen 3. juli 2012, med tittelen «Misforstått religionsfrihet?».

Morten Fastvold

Bør sykehusene ivareta pasienters religiøse behov?

I erkjennelsen av at en femtedel av Oslos befolkning sokner til andre tros- og livssynssamfunn enn statskirken, har Oslo universitetssykehus og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn startet et pilotprosjekt der representanter for et dusin tros- og livssynssamfunn kurses i å samtale med pasienter og pårørende som måtte ønske det. Er dette et prisverdig tiltak eller et misforstått forsøk på å praktisere religionsfrihet innenfor en offentlig, sekulær institusjon? Jeg mener det første, og som humanetiker og deltaker i prosjektet vil jeg forklare hvorfor.

Ingen selvmotsigelse

Siden Human-Etisk Forbund er med i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, ble humanetikere tildelt noen plasser i pilotprosjektet. Jeg er en av dem forbundet oppfordret til å delta, noe som fikk meg til å spørre om et slikt prosjekt nettopp er en misforstått form for religionsfrihet. Ville det ikke vært bedre å bli kvitt sykehusprestene enn å supplere dem med imamer og buddhister og katolikker og kvekere med mer – samt med ikke-troende humanister? Og blir det ikke selvmotsigende av humanetikere å støtte et prosjekt som kan tenkes å reversere sekulariseringsprosessen ved å gi religion større og ikke mindre plass i det offentlige rom?

Nå, tre kvart år senere, har jeg erfart at det ikke selvmotsigende å delta i, samt forsvare, tiltaket på et sekulært, humanistisk grunnlag – og dét til tross for den skepsis enkelte liberale muslimer har ytret til å gi imamer innpass i sykehus, slik Tina Shagufta Kornmo og Walid al-Kubaisi gjorde i en kronikk på VG Nett 15. mai. Som de der spør: Når det ikke finnes sykehusimamer i Iran, hvorfor skal vi da ha dem i vårt sekulariserte land?

Motvirker livssynsmonopol

Mitt svar er at vi *skal* gi blant annet imamer innpass på sykehusene, nettopp fordi vi lever i et sekulært land som muliggjør et livssynsmangfold. Om innvandringen av folk fra ikke-vestlige kulturer har gjort islam spesielt og religion generelt mer aktuelt her til lands, må vi ikke glemme at den også har bidratt til å frata statskirke-kristendommen dens livssynsmonopol. At Den norske kirke og den norske stat nylig skilte lag, formelt sett, illustrerer poenget godt.

Dermed blir det desto mer nødvendig å skape et offentlig rom der folk kan kommunisere i fred og fordragelighet på tvers av religioner og livssyn. Nå må vi nordmenn, uansett etnisitet og hudfarge, i større grad enn før etterleve prinsippet om at religion er en privatsak som ikke skal flagges offentlig i utide. Om man kan begrunne sine synspunkter religiøst innenfor hjemmets fire vegger og i en menighet, må man i det offentlige ordskiftet argumentere ut fra felles demokratiske og menneskerettighetsbaserte verdier.

Et livssynsnøytralt rom

Betegnende nok skapte pilotprosjektets kurssamlinger fra første stund av et livssynsnøytralt rom. Slik måtte det bli siden de omlag tjue deltakerne representerer flere ulike tros- og livssyn. Settingen ble dermed svært forskjellig fra hva den ville vært hvis kun imamer var blitt kurset i samtaleteknikk. Da hadde nok prosjektet fått islamske føringer man kunne reagere på. I stedet ble kurset en øvelse i dialog, fordi det ble en dyd av nødvendighet å innta en tolerant og åpen holdning. Dermed ga det seg selv at ingen kunne fronte sin religion eller livssyn på et vis som skapte splid og uenighet. Vi måtte i stedet fokusere på det vi kunne enes om. Og det var ganske mye.

Vi kunne for eksempel alle forestille oss selv i rollen som sykehuspasient som har fått livet endevendt av sykdom eller skade. Da ville vi alle ha satt pris på å bli tilbudt noen å snakke med som ikke var sykehuspresten, men en som delte vårt livssyn. Dette skyldes ikke frykt for å bli pådyttet noe kristent budskap, ettersom dagens sykehusprester ikke er misjonerende. De sykehusprestene som foreleste på kurset (og dermed bifalt prosjektet), sa at de bare unntaksvis drøfter religiøse spørsmål med pasienter, og at samtalene stort sett dreier seg om allmennmenneskelige, eksistensielle temaer.

Det stemmer nok. Like fullt ligger kristendommen i bunnen som en mer eller mindre uuttalt føring i det presten sier. Og når man er på sitt mest sårbare, ville dette ha gjort iallfall meg ubekvem, uansett hvor hensynsfullt ikke-misjonerende presten var. For ikke bare min helsetilstand, men også mitt livssyn er noe dyptgripende privat som aktualiseres når tilværelsen brått endres. At et sykehus tar høyde for dette er ikke bare etisk prisverdig, det er også helsefremmende, i og med at det mentale og det kroppslige ofte virker sammen.

Pasienten bestemmer

Noe vi også straks innså, er at vi som sykehusets samtalepartnere ikke må fremheve vårt eget livssyn eller religiøsitet, selv om den andre deler vårt livssyn. Å benytte anledningen til å skjerpe den andre i troen, ville vært et overgrep. Det må være pasienten og/eller de pårørende som bringer religiøse eller livssynsmessige anliggender på bane, og ikke samtalepartnere. Hvis disse ønsker et religiøst basert råd eller å få utført et religiøst ritual, er det ikke misforstått religionsfrihet å kunne tilby dem det i et privat og fortrolig møte.

Men dette vil nok bare unntaksvis skje. Som samtalepartnere er vår oppgave først og fremst å lytte og være tilstede og få den andre til å snakke. Det var vi alle, også imamene, enige i. Følgelig er det liten grunn til å frykte noe inntog av religiøse forkynnere på Oslo universitetssykehus. Med sitt pilotprosjekt har sykehuset i stedet institusjonalisert en toleranse og dialog på tvers av religioner og livssyn – noe som er helt nødvendig i et flerkulturelt, sekulært samfunn.

Samtidig motvirker prosjektet en følelse av å bli diskriminert som pasienter utenfor statskirken kan få, slik prosjektets koordinator Ambreen Pervez og forsker Inger Furseth påpekte i deres kronikk i Aftenposten 11. mai. Også av den grunn kan en ivaretagelse av tros- og livssynsmessige hensyn på sykehus bidra til å sikre opplutningen om et sekulært samfunn, hvor paradoksalt det enn lyder.